

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr. Wilno, dnia 5 lipca 1932 .

692.

T r e ś ć n u m e r u :

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział.Str.

K r o n i k a .

1. Rozszerzenie stosunków handlowych z Sowietami.-	I.	1.
2. Pogłoski o wydzierżawieniu przez Polaków Libawy.-	"	"
3. Towary angielskie dla Litwy.-	"	"
4. Litewsko-niemiecka sprawa kolejowa.-	"	"
5. Msgr.Arrata u Ojca św.-	"	"

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WENNETRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

6. Odezwaprezesa Żelaznego Funduszu Wileńskiego.-	III.	"

K r o n i k a .

7- Urlop ministra Zauniusa.-	"	2.
8. Podróż dyr.Trukanasa do Wilna.-	"	"
9. Narady w sprawie bezrobocia.-	"	"
10. Zjazd dyrektorów Kas Chorych.	"	"
11. Dokoła reorganizacji sportu w Litwie.-	"	"
12. Dalsze niepowodzenia Voldemarasa.-	"	"
13. Sprawa Voldemarasa o korony duńskie.-	"	"
14. Dalsze losy sprawy Bojowników o wolność.-	"	3.
15. "Lietuvos Aidas" w obronie roznosicieli gazet.-	"	"

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

16. Interpretacja art.17 konwencji kłajpedzkiej przez Trybunał Haski.-	VII.	"

K r o n i k a .

17. Synekury byłych nauczycieli Niemców w Kraju Kłajpedzkim."	"	

----oo0§0ooo----

1874

1911年11月

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a .

Rozszerzenie stosunków handlowych z Sowiecami. "Dzień Kowieński" /147/: Dn.1 b.m. nowy sowiecki przedstawiciel handlowy w Litwie p.Kusznier w towarzystwie posła sowieckiego Karskiego odwiedził ministra Spr.Zagr.dr.Zauniusa i odbył z nim rozmowę w sprawie litewsko-sowieckich stosunków handlowych. Kusznier przedstawił nowy sowiecki plan rozszerzenia stosunków handlowych oraz tranzytu przez terytorjum Litwy. Sowiety zamierzają nabywać w Litwie skóry, konie oraz bekony.

Pogłoski o wydzierżawieniu przez Polskę Libawy. "Dzień Kow." /147/: W Królewcu krążą sensacyjne pogłoski, jakoby Łotwa nosiła się z zamiarem wydzierżawienia Polsce Libawy, w której zostałaby stworzona stała baza operacyjna dla floty polskiej. W posunięciu tego rodzaju opinia niemiecka widziałaby poważne wzmocnienie pozycji polskiej na Bałtyku oraz stałe zagrożenie wybrzeża wschodnio-pruskiego.

Towary angielskie dla Litwy. "Dzień Kowieński" /147/: Przed kilkoma dniami zawiązał do portu kłajpedzkiego z Antwerpii statek angielski "Guntner Russ" z ładunkiem 32 tys.600 cnt. cukru, przeznaczonym dla Litwy. Inny statek angielski "Wibeke Mersk" przywiózł z Anglii 1.200 tonn cementu. Oba ładunki skierowano pod adresem spółki "Linja Angielsko-Bałtycka".-

Litewsko-niemiecka sprawa kolejowa. "Lietuvos Žinios" /Nr.148/: W tych dniach zakończyła się wytoczona przez Niemcy Litwie sprawa o odszkodowanie za eksploatację kolei w wys. 1.800.000 lt. Sprawa toczyła się przed sądem polubownym w Sztokholmie. Sądowi przewodniczył dr.Nansen; w charakterze członków zasiadali inż.J.Augustajtis i dr.Kienitz. Z ramienia Niemiec występował dr.Wyszomirski, zaś sprawy litewskiej bronił dr.Meier. Sąd załatwił sprawę kompromisowo i zasądził od kolei litewskich na rzecz Niemiec 1/3 wymienionej sumy.

M s g r . A r r a t a u O j c a ś w . "Echo" /Nr.180/: "Siekmadini" donosi, iż bawiący obecnie w Watykanie przedstawiciel Stolicy Apostolskiej w Litwie msgr. Arrata w tych dniach został przyjęty na audiencję u Papieża, w czasie której poinformował Ojca św. o stosunkach pomiędzy Kościołem i rządem w Litwie. Prawdopodobne jest, iż w Litwie wyznaczony zostanie stały przedstawiciel Stolicy Apostolskiej.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WENĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

Odezwa prezesa Żelaznego Funduszu Wileńskiego. "Rytas" Nr.130 z 2.VII.1932 r. zamieszcza odezwę podpisaną przez prezesa Żelaznego Funduszu Wileńskiego ks.F.Kemeszisa, zatytułowaną "Za Ostrą Bramę, za Górę Gedymina, za Witolda grób". Streszczenie:

"Oddawna już pisze^{się} o wyzwoleniu Wilna. W celu odzyskania Wilna został stworzony specjalny związek, który, jak się zdaje, rozwija się i wzrasta. Pomimo to niejeden z nas zapytuje: czy aby zbliżamy się do wyzwolenia Wilna i czy Wilno nie oddala się od nas? Każdy wzniosły, pożyteczny czyn przybliży nas do Wilna, zaś każdy zły postępek i niedbalstwo oddala nas od niego. W każdym razie nie powinniśmy się rozczarowywać, przeciwnie musimy wierzyć w lepszą przyszłość. Na pytanie, kiedy nareszcie będziemy mogli pójść do Wilna, by uczcić Najświętszą Pnienkę, bodaj najlepszą odpowiedź może dać utworzony w r.1931 Żelazny Fundusz Wileński. Ponieważ do Związku Wyzw.Wilna należą tylko jednostki bardziej aktywne, Żelazny Fundusz Wileński postawił sobie za cel do pracy wileńskiej wciągnąć całe społeczeństwo. Wzięcie udziału w tworzeniu Funduszu Wileńskiego jest bardzo łatwe, gdyż każdy może nabyć za 10 lub 20 centów paszport wileński i naklejać tam w miarę możliwości znaczki wileńskie. Gdy opatr-

ność Boska pozwoli Litwinom powrócić do Wilna, Żelazny Fundusz Wileński zostanie zużyty na kulturalne wyzwolenie wschodniej części ojczyzny i na usunięcie niedoli, jaką wnieśli tam Polacy. Największe jednak znaczenie posiada Żelazny Fundusz Wileński, jako czynnik łączący wszystkich Litwinów. Od lutego do czerwca r.b. pomimo trudnych warunków ekonomicznych zebraliśmy już 22 tys.litów. W okresie letnim, gdy inteligencja litewska wypoczywa na wsi, winna ona szerzyć ideę Funduszu wileńskiego wśród wieśniaków. Na rok bieżący zakresiliśmy sobie następujący cel: rozpowszechnić przynajmniej pół miliona paszportów i zebrać chociażby 100 tys.litów. Cel ten z łatwością osiągniemy, jeżeli nasza młodzież stanie do pracy. Dn.26 sierpnia 1920 r. wojska litewskie wkroczyły do Wilna, jednak były zbyt słabe i wkrótce musiały opuścić Wilno. Nasi sąsiedzi południowi i przywódcy wyrodków naszego narodu zazdrościli nam Wilna. Obecnie w każdą pierwszą niedzielę po dniu 26 sierpnia będziemy obchodzili dzień wkroczenia wojska litewskiego do Wilna. Dzień ten będzie dniem Żelaznego Funduszu Wileńskiego. Kto dotąd nie posiada paszportu wileńskiego, w dniu tym niechybnie paszport nabędzie, by potem w następnych latach móc go wizować przez naklejanie znaczków wileńskich".

K r o n i k a .

U r l o p m i n . Z a u n i u s a . "Dzień Kowieński" /147/: Dnia 1 b.m. min.Spraw Zagr. dr.Zaunius wyjechał na urlop wypoczynkowy do Połagi. Zauniusa zastępuje dyrektor Dep.Administracyjnego M.S.Z. p. Aukstolis.

P o d r ó ż d y r . T r u k a n a s a d o W i l n a . "Dzień Kowieński" /147/: Elta donosi, iż w tych dniach dyrektor gimnazjum litewskiego im.Witolda Wielkiego w Kłajpedzie dyr.Trukanas wyjechał do Wilna, gdzie się zapozna z działalnością litewskich instytucji oświatowych.

N a r a d y w s p r a w i e b e z r o b o c i a . W tych dniach w celu omówienia zagadnień związanych z bezrobociem, zwołane będą obrady, w których wezmą udział przedstawiciele kilku ministerstw oraz Inspektoratu Pracy. Sytuacja bezrobotnych znacznie się pogorszyła z powodu odmowy M-stwa Spraw Wewn. udzielenia kredytu w wys.60 tys.lt. dla bezrobotnych. Po otrzymaniu oczekiwanej pożyczki w sumie 2 milj. lt., samorząd kowieński ma przystąpić do zorganizowania planu robót publicznych na większą skalę.

Z j a z d d y r e k t o r ó w K a s C h o r y c h . "Dzień Kow." /147/: W jesieni w Kownię odbędzie się ogólnokrajowy zjazd dyrektorów Kas Chorych. Zjazd rozważy kwestję naprawy Kas Chorych i nawiązania pomiędzy nimi bliższego kontaktu.

D o k o ł a r e o r g a n i z a c j i s p o r t u w L i t w i e . "Dzień Kowieński" /147/: W związku z przyjęciem ustawy o Izbie Wychowania Fizycznego M-stwo Oświaty rozpoczęło już z M-stwem Rolnictwa narady w sprawie wydzielania placów na stadiony sportowe. Nadto przystąpiono do pertraktacji z firmami zagranicznymi o sprowadzenie potrzebnych przyrządów sportowych. Po przeprowadzeniu reorganizacji wszyscy sportowcy podzieleni zostaną na 3 grupy: młodzież dorastającą, uczniów i dorosłych.

D a l s z e n i e p o w o d z e n i a V o l d e m a r a s a . "Dzień Kow." /147/: Prof.Voldemaras wystosował niedawno do władz uniwersytetu Witolda Wielkiego list, w którym zaofiarował swe usługi w charakterze profesora. Senat uniwersytecki rozważył ofertę prof.Voldemarasa, jednak załatwił ją odmownie.

S p r a w a V o l d e m a r a s a o k o r o n y d u Ń s k i e . "Dzień Kow." /147/: Trybunał Najwyższy wyznaczył rozpatrzenie sprawy prof.Voldemarasa o przywłaszczenie koron duńskich na dzień 20 września r.b. Oskarżać będzie wiceprokurator Valkis, obronę wniesie prof. Bielacki i adw.Kazlas. Sprawa będzie rozważana przy drzwiach zamkniętych.

Dalsze losy sprawy Bojowników o Wolność. "Lietuvos Žinios" /148/: Po wykryciu związku Bojowników o Wolność, władze litewskie zamierzały stworzyć wielką sprawę polityczną i przekazały dochodzenie sędziemu śledczemu do spraw specjalnej wagi. Następnie sprawa została przekazana do dyspozycji Sądu Pokoju, a obecnie nadesłania tej sprawy zażądała Prokuratura Sądu Okręgowego w Kownie.

"Lietuvos Aidas" w obronie roznosicieli gazet. "Lietuvos Aidas" /Nr.147/ w odcinku p.t. "Żołnierzom i psom"...pisze: Przy wejściu do M-stwa Rolnictwa wywieszono zostało ogłoszenie z napisem: "roznosiele gazet i kwestarze nie są przyjmowani". Pismo stwierdza, iż napis ten przypomina dawne czasy rosyjskie, gdy w miejscach publicznych widniały napisy "sołdatom i sobakom wchodź wosprieszczajetsia".../żołnierzom i psom wstęp wzbroniony/.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

Interpretacja art.17 konwencji kłajpedzkiej przez Trybunał Haski. "Lietuvos Aidas" Nr.147 z dn.2.VII.32 r.Art.p.t."Sąd haski wyjaśnił częściowo znaczenie art.17 konwencji kłajpedzkiej". Streszczenie:

Art.17 konwencji kłajpedzkiej jest tym właśnie czynnikiem, który ogranicza suwerenne prawa Litwy w Kraju Kłajpedzkim i nadaje mu specyficzny charakter suwerenności międzynarodowej. Interpretacja artykułu 17, składającego się, jak wiadomo, z 2 ustępów, nasuwa liczne trudności ze względu na jego nieściśłą redakcję. Trybunał Haski, odrzucając ekscepcję litewską w sprawie wyjęcia z kompetencji Trybunału punktów 5 i 6 noty sygnatarjuszy w sprawie utworzenia Dyrektorjatu Simaitisa i rozwiązania Sejmiku, postanowił tem samem, iż każdy z sygnatarjuszy konwencji kłajpedzkiej może, pomijając Ligę Narodów, bezpośrednio każdy spór dotyczący konwencji kłajpedzkiej i jej interpretacji przekazać stałemu sądowi sprawiedliwości międzynarodowej w Ha-dze. Powstaje pytanie, kiedy powstaje tam spór. Zdaniem barona Rolin-Jacquemyns, powstanie sporu w znaczeniu prawnem przewidziane w art.13 i 14 paktu L.N., w art.17 konwencji kłajpedzkiej i art.36 statutu Trybunału może zaistnieć jedynie w tym wypadku, gdy różnica zdań pomiędzy stronami zostanie stwierdzona przez Radę L.N. Zdaniem jednak sądu, spór może także powstać w drodze korespondencji dyplomatycznej. Odrzucenie ekscepcji o niekompetencji sądu interpretuje art.17 konwencji kłajpedzkiej w ten sposób, iż zarówno każdy z poszczególnych sygnatarjuszy, jak i wszyscy sygnatarjusze razem całkiem niezależnie od Rady L.N. mogą zwracać się do Trybunału Haskiego w sprawie wyjaśnienia dyspozycji konwencji. Procedura związana z ust.1 art.17 konwencji kłajpedzkiej nie została dotąd sprecyzowana. A więc Trybunał Haski zinterpretował art.17 konwencji kłajpedzkiej nie w sensie restruktynym /jak to zazwyczaj zwykł czynić ze względu na chęć jak najmniejszego ograniczania suwerenności państwowej/, lecz przeciwnie dał interpretację ekstensywną. Byłoby jednak niewłaściwem łączyć orzeczenia Trybunału Haskiego z dn.24 czerwca r.b. z samą sprawą co do uprawnień gubernatora w zakresie odwoływania prezesa Dyrektorjatu oraz innych kwestyj wytoczonych przed Trybunałem Haskim.

K r o n i k a .

Synekury byłych nauczycieli niemieckich w Kraju Kłajpedzkim. "Lietuvos Žinios"/148/: Swojego czasu Dyrektorjat Simaitisa usunął 22 nauczycieli Kraju Kłajpedzkiego, będących obywatelami niemieckimi. Chociaż nauczyciele musieli zasadniczo opuścić Litwę, za namową władz niemieckich pozostali w Kraju Kłajpedzkim, a obecny Dyrektorjat, nie zważając, iż panowie ci nic nie robią, w dalszym ciągu wypłaca im pensje nauczycielskie. Ponieważ każdy z nich pobiera 800 - 1000 litów miesięcznie, przeto ogółem w ciągu miesiąca wspomnianym 22 eksnauczycielom - Niemcom Dyrektorjat wypłaca około 18 tys.litów.

B7